

VERDENSTOPPMØTET OM BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Johannesburg 26. august - 4. september 2002

NORDISKE NGOers STANDPUNKTER OG FORSLAG

Millioner av mennesker lever i dyp fattigdom, der grunnleggende menneskerettigheter brytes. Miljøproblemene øker. Verdens økonomiske og politiske system preges av ekstrem ulik ressurs- og maktfordeling. Dette er uholdbart.

I august-september 2002 i Johannesburg arrangerer FN et nytt verdenstopp-møte om bærekraftig utvikling (WSSD) – ti år etter Rio-konferansen. Da må verdens ledere vise i ord og handling at sammen både vil og kan vi nå målene i Agenda21 og Millenniumserklæringen. Verdens ledere må også ta opp til vurdering problemer og utfordringer knyttet til nye forhold deriblant globalisering.

Det nordiske NGO-miljøet forventer at våre regjeringer går aktivt inn i WSSD-prosessen og viderefører våre lands tradisjonelt sterke engasjement for bærekraftig og rettferdig utvikling. Vi oppfordrer dere til å bruke denne anledningen til å skape økt engasjement og kunnskap om saken. Og vi ber dere bidra til at Johannesburg-møtet blir en suksess. Det krever at verdens ledere blir enige om å forsterke innsatsen for bærekraftig og rettferdig utvikling. Verdens ledere må komme fram til en avtale som sørger for en ny balanse mellom økonomisk, sosial og miljømessig utvikling. Den må være basert på prinsippet om felles, men differensiert ansvar. Kvinnerelaterte spørsmål må være et gjennomgående tema.

Vi tenker oss en avtale bestående av en kraftfull politisk erklæring og en handlingsplan for implementering av Agenda21-målen og relevante Millenniumsmål. Både erklæringen og handlingsplanen må inneholde mekanismer som sikrer gjennomføring.

Det nordiske NGO-miljøet har kommet fram til felles standpunkter og forslag som vi ber våre regjeringer arbeide for i WSSD-prosessen. I våre stand-punkter og forslag ligger at Johannesburg-avtalen bør:

Fattigdom:

Bekreft millenniumsmålet om en halvering av andelen mennesker som lever på under en dollar per dag, innen 2015.

Slå fast at det er uakseptabelt og uverdigg at mennesker lever i fattigdom i en verden med nok ressurser til å dekke alles grunnleggende behov.

Understreke at for å vinne kampen mot fattigdommen er det nødvendig å omfordele verdens ressurser og makt gjennom å:

- Øke bistandsoverføringene fra nord til sør. Alle OECD-land må nå 0.7 målet innen 2006. De som ikke allerede har nådd målet må umiddelbart vedta opptrappingsplaner. Minst 50 prosent av bistanden må gå til de minst utviklede landene og minst 20 prosent av bistanden må gå til landbrukssektoren og naturressursforvaltning. 20/20 initiativet (midler til grunnutdanning og helse) fra det sosiale toppmøtet i København i 1995 må etterleves. Og det må bygges institusjoner og kapasitet til å håndtere bistanden.

- Innføre nye internasjonale skatter (som f.eks. Tobin-skatten) for å skape nye kilder til finansiering av bærekraftig utvikling.

- Trappe opp og endre premisene for det internasjonale gjeldssletteprogrammet. Slette all illegitim gjeld umiddelbart, dvs gjeld som truer grunnleggende menneskerettigheter, er tatt opp av udemokratiske regimer, til illegitime formål eller har vokst til uhåndterbare proposjoner. Avvikle krav til strukturtilpasning. Se slette av u-landsgjeld i lys av den økologiske gjelden land i nord har overfor land i sør. Opprette en rettslig mekanisme i FN-regi til å vurdere legitimiteten av u-landenes gjeldsbeholdning og deres betalingssevne i tilfelle økonomisk krise. På basis av vurderingen fatte vedtak om slette av illegitim og/eller ubetalbar gjeld.

- Vedta en plan om finansiering av bærekraftig utvikling.

- Erkjenne at kvinner utgjør en stadig større andel av de fattige. Dette må motarbeides ved at kvinner gis bedre økonomiske mulighet, politiske rettigheter og tilgang til utdanning og helsetjenester.

- Gi fattige og marginaliserte grupper makt og innflytelse i ressursforvaltningen og tilgang til naturressursene. Dette vil også fremme miljøaksjonen.

- Sikre at tradisjonell og lokal kunnskap respekteres og anvendes, og ikke frarøves og monopoliseres gjennom patentordninger.

Mat og jordreform:

Bekreft millenniumsmålet om halvering av andelen mennesker som sulter innen 2015.

Slå fast at det er uakseptabelt og uverdigg at mennesker sulter i en verden med nok mat til alle.

Understreke at mat er en menneskerett og at alle stater må gi sine borgere mulighet til å brødfø seg selv gjennom egenproduksjon og/eller kjøpekraft. Og at internasjonalt samarbeid eller avtaler, inkludert de multilaterale handelsreglene, ikke må hindre stater fra å overholde retten til mat.

Anerkjenne at det er opp til hvert enkelt land å forby patenter på liv og genmodifisering av planter og dyr.

Påpeke at i mange land er jordfordeling og –reform nødvendig for å forebygge sult.

Understreke at bønders rettigheter til å dyrke og foredle eget såkorn må styrkes og beskyttes rettslig nasjonalt og folkerettslig.

Vann:

Bekreftede millenniumsmålet om halvering av andelen mennesker som lever uten tilgang til nok og godt vann innen 2015.

Vedta målet om en halvering av andelen mennesker som lever uten tilstrekkelige sanitærforhold innen 2015.

Fastholde at tilgang til vann er en menneskerett (ref. Konvensjonen for barns rettigheter fra 1989).

Implementere anbefalingene i slutterklæringen fra Ferskvanns-konferansen i desember 2001 i Bonn som bl.a. slår fast at nasjonale myndigheter har et overordnet ansvar for å gjennomføre en integrert og rettferdig forvaltning på nedbørsfeltnivå, og at involvering av privat sektor i vannsektoren ikke skal settes som forutsetning for lån til utviklingsland. Videre, at forvaltningen må legges til laveste hensiktsmessige nivå og involvere brukerne, der kvinners deltakelse er spesielt viktige. Dette forutsetter sterk satsning på lokal kompetanseoppbygging.

Erkjenne at ferskvann er en fellesressurs som bør forvaltes innenfor den offentlige domenen og ikke egner seg for privatisering.

Beslutte at det internasjonale samarbeidet om ferskvann må styrkes og videreføres innen rammen av FN. Og at det må utarbeides en global handlingsplan på ferskvann som fokuserer spesielt på initiativer som vil redusere landsbykvinnens byrde forbundet med å hente vann og muliggjøre deres fulle deltakelse i beslutningsprosesser.

HIV/AIDS:

Vedta målet om å stoppe eller begynne å reversere spredningen av hiv/aids inne 2005, og gi spesiell støtte til barn som er gjort foreldreløse av epidemien umiddelbart.

Slå fast at hiv/aids er en global katastrofe og et globalt ansvar og at det må mobiliseres maksimal politisk vilje og folkelig deltakelse for å redusere smitte og bedre livsvilkårene til mennesker som er berørt av hiv/aids.

Understreke at erklæringen vedtatt på UNGASS om hiv/aids i juni 2001 i New York må gjennomføres.

Forplikte spesielt de rike landene til å bidra med minst USD10 milliarder til FNs globale helse- og aidsfond årlig.

Understreke at hiv-positive og aids-syke må få tilgang til medikamentell behandling og at patentregler og priser ikke må hindre slik tilgang.

Påpeke at i mange land er kvinner mer utsatt for hiv/aids enn menn og at det må iverksettes spesielle tiltak for å motarbeide dette.

Globalisering:

Erkjenne at hensynet til mennesker og miljø må legges til grunn for den politiske og økonomiske utvikling og at hensynet til bærekraftig utvikling må innarbeides i de internasjonale organisasjoner på handels- og økonomiområdet. Markedsbaserte løsninger må ikke velges der det truer fattige menneskers grunnleggende sosiale rettigheter som retten til mat, vann, grunnutdanning og basishelsetjenester.

Framheve at den økonomiske globaliseringen må komme de fattige til gode og ikke skape miljøproblemer. Det må understrekes at:

- De rike landene må innrømme produkter fra sør økt markedsadgang, derunder tollfrihet for industriprodukter. Innrømmelsene må bindes i Verdens handelsorganisasjon (WTO).
- Alle rike land må gi produkter fra de minst utviklede landene full tollfrihet ("everything but arms initiatives"). Også disse innrømmelsene må bindes i WTO.
- Utviklingsland har rett til å pålegge importerte jordbruks-produkter toll og subsidiere egen jordbruksproduksjon for å overholde retten til mat.
- Utviklingsland gis rett til å beskytte egen nøkkelindustri. Dette må også Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF) ta hensyn til.
- Miljøskadelige subsidier og eksportsubsidier, samt dumping må forbys.
- WTO-regelverket må ikke begrense lands mulighet til å beskytte miljøet.
- Det må skje en reell teknologioverføring fra Nord til Sør. WTO-regelverket må bidra til det.
- FN-konvensjoner som multilaterale miljøavtaler og ILO-konvensjoner er overordnet WTO-regelverket.
- Det må utvikles ordninger for direkte handel med marginaliserte småprodusenter og arbeidet med å sikre etisk handel, dvs. handel med varer som er framstilt i overensstemmelse med internasjonale arbeids- og miljøstandarder.

TNCs:

Initiere en forpliktende internasjonal avtaler om "corporate accountability" som bl.a. sikrer at transnasjonale selskap respekterer grunnleggende menneskerettigheter, internasjonal arbeidervernlovgivning og multilaterale miljøavtaler, som motarbeider korrupsjon og som sørger for at vertslandene nyter godt av de transnasjonale selskaperes profittaktiviteter og teknologi.

Ta til orde for en revurdering av "Global Compact" for å sikre at dette initiativet fremmer og ikke hemmer bærekraftig utvikling. Det offentlige må få ha full rett til opplysning om hvilke selskaper som er tilsluttet "Global Compact".

Produksjon og forbruk

Understreke at for å oppnå bærekraftig utvikling er det nødvendig å legge om produksjons- og forbruksmønsteret spesielt i industrialiserte land.

Også understreke at miljøkostnader må internaliseres gjennom økt bruk av virkemidler som grønne skatter, produktmerking, utslippsforbud og holdningsskapende kampanjer.

Påpeke at Rio-prinsippene om føre-var og forurenseren betaler må følges opp i praksis og at det som virkemiddel må forhandles fram en forpliktende internasjonal avtale om "utvidet produktansvar". En slik avtale innebærer at produsentene gjøres økonomisk og juridisk ansvarlig for produktene de slipper ut på markedet.

Erkjenne at alle mennesker har rett til en lik del av jorda, dvs. en gitt mengde ressurser (økologisk andel) og at forståelsen av økologisk andel må bli en del av bærekraftsbegrepet.

Klima:

Understreke at alle land må implementere Kyoto-protokollen umiddelbart.

Slå fast at de menneskeskapte klimaendringene må stoppes og at klimagassutslippene må reduseres med 60-80 prosent på globalt nivå (ref. klimapanelets rapporter). De industrialiserte landene må stå for hovedandelen.

Energi:

Slå fast at utviklingslandene må sikres tilgang på energitjenester for å dekke grunnleggende menneskelige behov og at det bør satses spesielt på desentraliserte energiløsninger basert på fornybare energikilder som solenergi, bioenergi, vind, og

vannkraft. De rike landene må sørge for teknologioverføring for å gjøre dette mulig. Oljeeksporterende land og land som eksporterer andre fossile brensler og/eller atomkraft har et særskilt ansvar for overføring av slik teknologi.

Framholde at internasjonale finansinstitusjoner og nasjonale eksportkredittordninger må støtte opp under bruk av fornybare energikilder og ikke fossil og/eller atomenergi.

Understreke at rike land må satse på energieffektivisering og økt bruk av fornybare energikilder. Andelen kommersiell fornybar energi per land bør komme opp på minst 20 prosent innen 2010.

Vedta at subsidier til fossile råstoffer og energiproduksjon fra slike stoffer må avvikles, i første omgang i de rike landene.

Erkjenne at atomkraften må avvikles.

Krig og fred

Fastholde Rio-prinsipp 24 og 25 om at krig forhindrer bærekraftig utvikling, og fred, utvikling og beskyttelse av miljøet er gjensidig avhengig og udelelige.

Initierer en omfattende studie om hvor stor effekt militær produksjon og forbruk har på bærekraftig utvikling.

Oppmuntre til økt forskning om forhold mellom væpnet konflikt, miljø og utvikling.

Informasjon deltakelse og adgang til klage:

Understreke at miljøproblemene bare kan løses med aktiv deltakelse fra folk flest. Det forutsetter allmennhetens rett til miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser, samt adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet.

Oppfordre til at det forhandles fram forpliktende regionale avtaler etter mal av Århuskonvensjonen.

Globalt styresett:

Understreke at det globale styresettet for bærekraftig utvikling må styrkes.

Påpeke at målet om bærekraftig utvikling må integreres, respekteres og følges opp av alle relevante FN-organisasjoner, Verdensbanken, IMF og WTO.

Etablere et organ innen FN, for eksempel med utgangspunkt i Kommissjonen for bærekraftig utvikling, som reelt kan bidra til dette.

Erkjenne at det internasjonale miljøstyresettet må styrkes utover beslutningen vedtatt på UNEP-møtet i februar 2002 i Cartagena. UNEP må oppgraderes til en egen FN-organisasjon med ansvar for alle multilaterale miljøavtaler. UNEP må gis økte ressurser og alle land må bidra etter prinsippet om felles, men differensiert ansvar. Den globale miljøfasiliteten (GEF) må knyttes sterkere opp til UNEP.

Undertegnet av:

Forum for Utvikling og Miljø, som er en sammenslutning av rundt 60 norske NGOer

92-gruppen, som er et samarbeid mellom 21 danske miljø- og u-landsorganisasjoner

Landvernd, som er en paraplyorganisasjon for ca 40 islandske miljøorganisasjoner

Grön Ungdom

Lunds FN-förening

Stockholms FN-förening

Afrikagrupperna

Framtiden i Våra Händer

Miljöbiblioteket i Lund

Guatemalanska Föreningen

Svalorna Indien-Bangladesh Sektionen

Sveriges Consumenter i Samverkan

Svenska UNIFEM kommittén

Föreningen Kärngårdar

Kvinnor för Fred

Ung Vänster